

sich wie dat d vernunfftige mynsch
niet gehoersam were synen schep
per. soe doch alle onvernunfftighe
creaturen god onderdanich weren.
In als he alsus lachc cack mit syn
re vrouwen. soe begonde he achter/
clappen van eynen ritter der doit
was. yn der syn geselle geweest had
de. rechtevoit so quacm der dode rit
ter in syn camere ynd sprach **L**ieue
vrient. niet hauevp mich ein quact
vermoedynghe ynde vergiff myr
ouch. off ich dyr yet mysdaen hadde
Inde dae yn der ritter vraghede.
Wie it mit ym stonde. **S**oe antwor
de he. ich lide menigher hande pinen
ynd zo dem voersten want ich eyn
kyrchhoff ontwyhede. yn daer wont
ich eyn man dem ich syn kappe na
Ind dye cappe is myr vp gheleyt.
ynd sy druct mich swaeter dan off
it eyn berch were. yn he badt yn dat
he besichtde dat men ghebede vur
yn dede. **I**nd dae der ritter vraghe
de den doden off he van desem pue
ster off van eynen anderen dat ge
bede wold e gesecht hain. **S**oe ant
worde der dode daer niet vp. mer he
schudde syn hoest. **D**aer nae vra
ghede der leuende ritter off he wold
de dat dese heremijt vur yn bedede.
Soe antworde he. **I**ch gheue god
dat he vur mich bedede. **I**nd dae d
leuende ritter ym gelouet hadde dat
he dat wold de doen. **S**oe sprack der
dode. **I**nd ich saghe dyr dat du bin
nen twee jairen steruen salt. **I**nd
alsus soe voijt der dode ritter en
wech. **I**nd der ritter besserde syn le
uen ynd starff in god. **D**at
gesecht is dat dye waildaden ynde
hulpe. dye durch dye quaden gedaen
werden. niet nutz syn. noch en hel

pen dye sielen dat is zo verstaen. in
enweer van dat ic sacramenteliche
sache weren als missen zo doen.
Want dye misse weert niet beymet
zt van eynen quaden. off it weert
dan dat der gheene der doit weert off
yemant van synren wegghen ghege
uen hadde vm gode zo geuen. **I**n
dat seine sal men sonder beyden off
merrynghe geuen. vp dat ym nyet
geschie als men van eynem leser **J**e
was in des groiffen karolus tijde
als he streiden wold yntgheen die
moiren ein ritter der badt synen ne
uen. weert it dat he in dem strijde ble
ue. dat he syn peert vercoffte. ynde
dat gheelt den armen gheue. **I**nde
dae der ritter doit was. doe behaghe
de synen neuen dat peert soe wail.
dat he dat vur sich selfs hielt. **I**nde
eyn korge tijt daer nae soe offen
bairde sich ym der dode blencende
als dye sonne. ynde sprach. **G**uede
neue du hais gemacht dat ich acht
daghe lach. in dem veghevuyr hain
pijn geleeden vm dat peert. dat ych
dich hies verkoeffen. ynde dat gheelt
ym gods willen geuen. **M**er ic en
sal dyr niet bliuen onuergolden.
Want dye duuele soelken huden ha
len dyn siele. ind voeren in dye hel
Ind ych byn gereynicht ynde vaer
in den hemel. ind siet. rechtevoit so
hoert me in der lucht eyn gecrijsch
als van leuen ynd van beren. ynd
van woluen. ynd sy voijrden yn en
wech.

Die legende van sent
Leonardus .:

Leonardus u was in dem jare vns heren .d. Ind sene Remigus der eertz bishoff van Remens hoiff yn viss dem doiff .ynd lcerden in atken gueden seeden. Ind syn alderen dye waren van den ouersten in des konyncks palays van vranckrych. Dese leonardus vercrec / ghe so groisse genade van dem konynck. Inde der konynck hadde yn soe lieff dat he alle dye genanghen dye he vistiriede .dye worden gentylich verlost. In dae syn gerucht va synre groisser hyllicheit wisse. soe zwanck yn der konynck eyn langhe tijt by ym zo bliuen. soe lang bis dat he ym zo beqweemer tijt eyn bishdom gheuen mochte. Mer sent leonardus weygherde dat. mer he begheerde in der wuestenie zo woenē ynd he ouergaff alle dinghe. ynde quam mit Lifardus synen broider al predighen zo aurentē. Inde dae

sy daer in eynē cloister ghewoen hadden. Ind dae Lifardus eynsam woenen wolde in eynre cluse vp eynen ryuier dat genoempt is ligeris. soe custe yn Leonardus in scheydede van ym. Ind durch vermaninghe des hyllichen gheist. soe ginc Leonardus in aquitaniē ynd daer predichte he ind de de veel miracel. ind he bleeff woenē in eynē walt by eynre stat dye lemonica genoempt was. In daer was des konyncks sael gemacht. vm dat he daer plach zo jaghen. Inde it geschiede vp eynen dach. dae der konynck iaghen solde. dat dye konynghyn daer quaem vm wakkust yn genoechte. ynd sy wart in arbeyt van kynde. Ind der konynck ynd all syn gesinne weenden ynd huyleden vm der konynghynne wille dye in groisse perickel was. In dae leonardus in de walt ginc soe hoerde he yr schreyen yn he wart beweghet van medelyden. ind zowet sich daer. Ind dae yn der konynck sach. soe rief he ym. ynde leonardus ginc zo ym. Ind dae yn d konynck vraghede. Weer he were. ind he geantwort hadde dat he sent remigus discipel geweest hadde. so ontfunc der konynck gueden hofsen. ynd want he meinde dat he vā dē gueden meester wail geleert weer soe leydede he yn zo der konynghynnen ynde bat yn dat he durch syn gebede dye konynghynne gesoemachen woude. ynd dat sy dat fine gebeeren mochte. Ind sent leonardus gaff sich in syn ghebede. ynde erwarue zo hant dat der konynck begeert hadde. Ind dae yn der konynck veel golts ynde seluer gheuen

woulde. soe wolde he dat in gheyn/
reley wyss ontfanghen. Mer he ver
maende yn dat he dat den armē ge
uen solde. ynd sprach ich enbehoe /
ue der dinghe gheyns. Mer ich be
gheer alkeyne zo woenen in eynem
walt ynd christus daer zo dienē. yn
alle der werlt rijkdom zo versma
den. Ind dae ym der koenynck den
gantzē walt gheuen wolde. Soe
sprach he ich enwils niet gantz ont
fanghen. Mer ich begheere dat du
myr soe veel geues als ich vp eyn
nacht vm gaen mach mit mynem
esel. Ind der koenynck dede dat al
zo gheerne. Ind leonardus tzym /
merde daer eyn cloister. in he woen
de dair mit tzeue monichē in grois
ser abstinencien. Inde dae dat was
ser eyn mule verre vā dē cloister was
soe dede he daer eyn puytz grauē. In
durch syn gebede. so quaem d puytz
vol wassers. In he noempt dye stat
Mobilicuz vm dat he dye stat ver
creeghen hadde vā eynē edelen kon
ynck. In daer dede he soe groys mi
rackel. dat alle dye geuanghen dye
syn namē aen rieffen. dae spronghē
dye yseren aff. ynd sonder yemants
verbieden. ghingen sy vrij waer sy
wolden ynd sy brachten ym dye ket
ten ynd dye vesser. Ind veel vā de
sen geuanghen bleue mit vm woe
nende. ynde dienden vnsē heren
god. Seuen jonffrouwen. dye van
synen geslechte waren. dye verkoff /
ten all dat sy hadden. ynde quamē
zo ym. ynd he deilde yn den walt.
ynde sy bleuen mit ym woenen. yn
de diendē ihesus christus vnsē he
ren. ynd durch yr guet exempel zo
ghen sy veel zo ym. **D**ae sent
Leonardus daer veel miracel ind

doechden gedain hadde. zo dem se
sten soe starff he vp den selden dach
van alre hilkighen maent. In dae
he veel miracel dae gedaen hadde
soe wart den cleriken van der kyr /
chen offenbairt dat dye stat zo cley
ne weerym dat aenval vā dē volck
ynde dat sy vp eyn ander stat eyn
kyrch machen solde. ynd dat sy dat
lichaz sent Leonardus eerwerdich /
lich daer draghen solde. Ind dye cle
riken mit dem volck duerden dri
daghe in dem gebede mit vasten. in
de sy saghen dat alle dat lant mit
snee bedeckt was. Mer dye stat da
er Leonardus reften woulde. dye
saghen sy all y del. Inde dae he al
sus ouergevoijrt was. soe dede vn
se here iehesus christus veel miracel
durch ym. ynde sunderlynghe in
den geuanghen. ynd dat bezuyget
wail dye groisse menichte van me
nigherhande yser dye bi. synē grass
hanghet.

Eyn exempel.
Der greue van Lemocinen
hadde eyn alzo seer groys
ketten doen machen vm die
quadē mynschen daer mede zo ver
ueeren. In dye hadde he doen slaen
aen eynē stoek in synen toern. Ind
weer die kettē vm synē hals creeghe
ynd mit eynighē stanck vā d lichte
daer mede in geleyt wart he starff
niet eynē doit. mer dusēt dode. it ge
schiede dat eyn vā dē dienre sent leo
nardus mit d kettē gebodē wart so
der mysdaet. ind dae he by nac doit
was. soe bat he in sich seluen soe he
beest moecht aen Sent Leonar
dus. dat he der dye andere verlost
hadde. dat he ym ouch der syn dyn
re were zo hulpe komen woulde.

Inde zohant soe offenbairde sich ym sent leonardus in eynem wisse cleyt ynd sprach. Niet vrucht. wāt du sals niet steruen. Stant vp ind draghe dese kette in myn kyrch. volghe myr ich sal dyr vurgaen. Inde he stont vp. ynd nam dye ketten. in volghede sent leonardus der ym vurginck zo synre kyrchen. In dae sy vur dye doere quamen. soe verswan sent leonardus. ynd he ghinck in dye kyrchen. ynde vertzeldede ym wat ic leonardus ym gedaen hadde. ynd die ketten hinc he boue syn graff.

Ein exempel.:

A was eyn man der in sent leonardus stat zo. nobilia. cum woende. Inde he was also ynnich zo sent leonardus. In he wart van eynen tyranne gheuāghen. Inde der tyrant sprach in ym selue ynd gedacht. Dese leonardus verlost alle geuanghen. ynde alle craffe van ysere die smelgt vur ym als wass. Span ich desen in ysere. so sal leonardus zohant zo ym come ynd verlossen. Mer moecht ich yn balden. me solde yn mit duset schil yng niet quiten. Ich weis wat ich doen sall. ich will lassen grante eyn dieffe cuyle in mynen toern. yn ich sal desen man daer in legghen mit ysere banden. Inde daer nae sall ich bouen vp dat loch van de toern doen machen eyn holzen kyste. ynd daer in sal ich legghen gewaeppe de ritter. In bricht leonardus dat yser nochtant enghinck he vnder die eerden niet. In dae he dit al volbracht als he gedacht hadde. ynde dese mā dair in lach. soe rieff he sent leonar-

us aen. ynde des nachtes daer nae soe quaem sent leonardus. ynd keerde dye kyst vū. daer dye ritter in laghen. ind besloeff sy daer vnder als dode lude in eyn graff. Ind daer nae ginck he in die cuyle mit eynē groislen lichte. ynd he nam synen vūnt by synre hant. ynd sprach. Sleeffs. du off wachs du. Such hier is leonardus den du begheres. Inde der man verwonderde sich des seer ynd sprach. Here help myr. ynd sent leonardus brach syn vesser. ynd nam yn vp syn scholderen. yn droech yn vis dem toern. In daer nae ginck he mit ym. ind cattede mit ym als der eyn vūnt mit dem anderen. yn he leyden zo synen huys dae he woent de.

Ein exempel.:

Eyn pylgrym dae he vā sent leonardus quaem. ynd wofde weder zo huys reysen. soe quaem he in eyn stat dye genoempt is Auerina. ynd daer wart he geuāghen. ynde geleyt in eynen kercker. Ind he bat sy sere dat sy yn woldē laiffe gain om sent leonardus wille. wāt he enhadde yn niet mysdaent. Ind sy antwordē ym. It enweerdā dat he sich seluen groislich quitede. anders enfolde he niet vylf comen. Dae sprach he. Dat stae tuscher vch ind sent leonardus de ich mich beuaelen hain. Des nachtes daer nae. soe verscheene sent leonardus de heren vā dem sloss. ynd he geboet ym dat he synē pelgrym lies gain. Mer des morgens dae he ontwachede. so achte he dat als eyn drome in enwoldē yn niet lassen gaen. Ind des anderen nachtes. so verscheene he ym weder ynde geboede ym elck

he syn pylgrim lies gaen. Mer he
veronwerde dat ind wolde yn enen
met laissen gaen. Ind vp dye derde
nacht soe quac leonardus. yn nam
den pylgrim. ynd voyden vis der
stat. Ind zohant soe viel der toern
mit der helste vā der borch. yn daer
versloeghe he veel mynschen doit.
ynde der furst bleef alleen zo tyue
vū syn schande ynd syn been warē
gegwerst van dem toern.

Ein exempel.:

In ritter was geuanghe in
brytanien. ynde he rieff sent
leonardus aen. Ind zohat
offenbairde he sich in dem middel
van dem huys. daer sy it alle saghe
ynd sy verwonderden sich. Ind he
ginck in den kerker. ynde brach dye
ketten. ynd gaff dem ritter dye ketten
in syn hant. in he leyde mids vurch
dye lude. ind verueerde sy mit won
der.

Doch is eyn ander leonardus
der ouch vā groissen doech
den was. Inde syn licham
reftet zo Corbi. Seje leonardus
dae he eyn prelait gemacht was in
eynen cloister. soe vndwarp he sich
mit soe groisser oitmoidicheyt dat
he minre scheene dan all dye ander.
Mer dae vyl nae all dat volck zo
ym quac soe warē daer by lens kon
ynck elotarius etliche mydighe
mynschen. ynd vanden koninck
ind spraccht. enweer dat he vur
sich sach dat ruych van vranckrijch
solde groissen schade creghe durch
desen leonardus. want he versa/
melt veel volck vnder der gestalt
eyntre gheistlicheyt. In der koninck
was veel zo ghelouich. ynd geboet

dat men yn verdrine solde. In dae
dye ritter zo ym quam. soe wor
den sy vissynen woirden seer ghe/
stichtet. ynd hadden groissen berou
wen. ynde geloueden ym dat sy syn
discipelen werden woirden. Ind der
koninck hadde ouch groissen berou
wen. ynd badt ym vū vergiffnis
se. Inde he beroert sy eijrs guets
ynd eijrs ampts dye leonardus al
sus achterclapper. ynde verraden
hadden. ynde vandenynck. hadde
leonaert seer lutt yn nauwe wolde
der koninck vū leonardus gebede
yn yr ampt weder gene. In dese leo
nardus vercrechte sich van god.
dat wat geuanghe in yn aen rieffen
dat sy solden vū hant verloest wer
den. **O**p eyn zyt dae he in sy
nen gebede lachte. soe quac eyn grois
slanghe croyssende. ynde rechte sich
van synē vossen bis in synē schoes
mer daer vū stont he nyet vp vyss
synen gebede. Ind dae he syn gebe
de gedain hadde. soe stont he vp yn
sprach zo dem slaghē. ich weis wail
dat van begbinne daer du geschaf
fen was. soe hais du alzijt. soe veel
als in moechs. den mynschen oer
rust aen gedaen. ynd en is dyr eynt
ghe macht ghegeuen ouer mich. soe
tue in mich dat ich verdient hain.
Inde dae he dit gesecht hadde. soe
viel der slanghe vyff synre capper
doit vur syn woesse. Hier nae soe
macht he vreden tuschen zween bis
chossen. ynd he sprach dat he des an
deren daghes daer nae steruen sol
de. Ind he starff in dem jair vns he
ren. d. lxx.